

פודקאסטים אקדמיים - אז למה לי פודקאסט עכשיו?

תמר חיימוביץ', אוניברסיטת בן גוריון

ועשויות להיות באורכים משתנים לפי התוכן; הן מגוונות בנושאיהן ובתחומיהן – מעניינים שברומו של עולם ועד עניינים שבשוליים. הזמן הנוכחי חייב שינוי, ויש מרצים שמוכנים להתנסות בכיוונים חדשים. **היחידה לקידום איכות ההוראה והלמידה באוניברסיטת בן-גוריון** הציעה למרצים להתנסות בשיטות הוראה חדשות ולשמחנתו חלקם בחרו להתנסות במדיום החדש-ישן של פודקאסטים. תחנת הרדיו שהקימה האוניברסיטה לפני כשנה וחצי (Radio BGU), תחנה שפעלה תחילה בשדה בוקר ובהמשך בכלל הקמפוסים, שימשה פלטפורמה נוחה גם לעיצוב תהליכים חדשים של הוראה ולמידה. בעזרת מנהל התחנה, ד"ר בוזי רביב וכמה מרצים שבחרו להתנסות בדרך שונה של הוראה ולמידה, נוצרו תכנים אקדמיים איכותיים במתכונת של פודקאסטים כחלק מתכנית הלמידה של הסטודנטים בקורסים. בנוסף, פותחה דרך חלופית

שקט, מקשיבים. הגירוי הוויזואלי שמתקיף את החושים במפגשי זום שבהם כל משתתף יושב בסביבה שונה, עם רעשי רקע אחרים, שלח אותנו לחפש את השקט המרוכז בהאזנה לאודיו. ניסינו רגע לזוותר על התזזיתיות של המסכים והווידאו, ולפנות מקום ללמידה בעזרת הקשבה לרדיו. קשה לשנות הרגלים, אפילו הלמידה מסרטונים הפכה כבר להרגל לא פחות מהלמידה הפרונטלית בכיתה. אבל רעיונות וסיפורים אפשר להעביר או להשמיע גם בפודקאסטים, ולא רק כקוריוז או כפעילות להעברת זמן בנסיעה. אלא כחומר עיון שמחייב עיבוד, תרגול, או כתוצר של למידה מאומצת של הסטודנטים.

פודקאסט (ובעברית הסכת, כפי שהגדירה האקדמיה ללשון עברית), הוא תוכנית שמע (אודיו) שאפשר להאזין לה בכל זמן ובכל מקום. התוכנית אינן כפופות ללוחות זמנים של שידור כברדיו,

להערכת הסטודנטים שהפיקו בעצמם פודקסטים כתוצר של הלמידה במספר קורסים.

הפקת פודקאסטים כחלק מתכנית הלימודים

אפיק זה שימש בסמסטר החולף שתי מחלקות: בקורס **ביולוגיה ללא ביולוגים** של ד"ר דבי טויבר וד"ר ברק רוטבלט מהמחלקה למדעי החיים. ובקורס **בודהיזם כפילוסופיה** של ד"ר ארז יוסקוביץ מהמחלקה לפילוסופיה. נרחיב על הקורס **בודהיזם כפילוסופיה** בו הפודקאסט היווה פתרון פדגוגי ששיפר את תהליכי ההוראה והלמידה בקורס.

קורס זה מציג לסטודנטים את האופן שבו מתמודד הבודהיזם עם סוגיות פילוסופיות אוניברסליות. עקב המעבר ללימוד מקוון התעורר הצורך להפוך את השיעור לפעיל יותר וליצור זמן להתנסויות, דיון, ופתרון בעיות בהנחיית המרצה. אולם, הבעיה העיקרית היא שלסטודנטים בקורס חסר רקע מתאים בהיסטוריה ובמחשבה של אסיה בכלל ושל הבודהיזם בפרט (עיקר הלימוד במחלקה לפילוסופיה מתרכז בפילוסופיה מערבית). לפיכך, יש צורך להקדיש חלק ניכר מהקורס להרצאות פרונטאליות. הפודקאסט היווה ערוץ אלטרנטיבי להעברת בסיס הידע הנדרש על גבי פלטפורמה נוחה וזמינה לסטודנטים הוא חסך את הצורך במספר רב של שיעורי רקע וקריאה מקדימים ואפשר לסטודנטים למידה פעילה יותר באמצעות דיון במקום הרצאות. במקום הגשת עבודות לאורך הקורס, המטלות התבססו על דיון ואינטראקציה בצ'אט של דף פייסבוק שנלווה לפודקאסט.

השינוי שערך המרצה בקורס התקבל בהתלהבות ומשובי הסטודנטים העידו על כך שהייתה להם "חווית למידה משמעותית" שאפשרה להם "לחזור ולהעמיק בחומר הנלמד". לדבריהם הזמינות של החומר והתכנים תרמו "ללמידה ולהבנה של החומר". המרצה והסטודנטים האזינו לעיתים יחד לפרקים וניהלו דיונים ביניהם בצ'אט, וזה לבדו היה בעל ערך רב בזכות ההזדמנות הנוספת לאינטראקציה בשיעור, גם בין הסטודנטים למרצה, וגם בין הסטודנטים לבינם. מעבר לכך, השימוש

בפודקאסט אפשר למרצה להבהיר נושאים שהיו פחות מובנים במהלך השיעור, ואף להרחיב את הדיון בנושאים מרכזיים שלא מוצו בשיעור, מעבר לתכנים שהוכנו מראש ללמידה מקדימה של הסטודנטים. השימוש בפלטפורמה של Radio BGU אפשרה להנגיש את תכני הקורס לקהלים רחבים יותר, ופרקי הפודקאסט זמינים להאזנה בכל פלטפורמות המוזיקה הפופולאריות כולל Spotify, apple music, וכיו"ב. הפודקאסט זכה כבר למעל 7000 האזנות. מתברר שהחשיפה של הפודקאסט חורגת בהרבה מקהל הרשומים לקורס (30). מעבר לערך הרב שבהפצת ידע אקדמי לציבור הרחב, הפודקאסט מעניק חשיפה עצומה לאוניברסיטת בן-גוריון ולתחומי הדעת הנלמדים בה.

פודקאסט ככלי להערכה חלופית

באפיק זה התנסונו בסמסטר החולף בקורס **מבוא לדיפלומטיה בינלאומית** של פרופ' שרון פרדו, מהמחלקה לפוליטיקה וממשל ובעקבות זאת הוא ישולב בקורסים נוספים במהלך הסמסטר הקרוב. פרופ' פרדו ביקש לפתור שתי בעיות מרכזיות בקורס: הראשונה, הגברת מעורבות הסטודנטים בשיעורים המקוונים והשנייה כרוכה בבעייתיות של המבחנים המקוונים ואף עבודות סיום שלא מובילות לתהליך משמעותי של למידה. פרופ' פרדו רצה לתכנן תהליך שיהיה מאתגר ומעניין, שיותר חותם על הסטודנטים הרבה מעבר להשפעה החולפת של מבחן או מטלה סטנדרטית, אותם ישכחו הסטודנטים כבר ביום שלמחרת המבחן או הגשת מטלת סיום הקורס.

הוא החליט להציב לסטודנטים בקורס מטלה של הכנת פודקאסט כמטלת הקורס, ויצר סביבה תהליך לימודי רציף. הסטודנטים החלו לחקור את הנושא עם תחילת הסמסטר ועבדו עליו לכל אורכו במתכונת הדומה לפיתוח הצעת מחקר ועיצוב השלד הרעיוני של המחקר. במהלך השוטף של הקורס הסטודנטים הציגו מצגת קצרה בנושא הנבחר ששיקפה את הרעיון לפודקאסט ואת המבנה הבסיסי שלו ויחד עם הסטודנטים האחרים

נוספות של כתיבה ועריכה של תסריט והגשת טקסט. הערך הנלווה לכך הוא הבעלות על תוצר שחורג מגבולות האינטראקציה עם מרצה הקורס, והפקת תוצר שיגיע לקהלים נוספים, דבר שהיה משמעותי עבור הסטודנטים בקורס. עדות לכך היא שגורמים דיפלומטיים, במשרד החוץ, שמעו על הפרויקט וביקשו להשתתף בהפקה ובהמשך אף להעלות סוגיות שונות ונושאים בפודקאסטים של הסטודנטים.

ציטוטים של הסטודנטים שהשתתפו בפודקאסט **מבוא לדיפלומטיה בינלאומית** שצולמו מייד בסיום יום ההקלטה:

"זה היה יותר משמעותי מאשר מבחן או עבודה. הרגשתי שאני באמת חוקרת ומתייעצת עם אנשים בתחומים שחקרתי. התרגשתי להכין את הפודקאסט. אם כל הקורסים היו מועברים כך זו דרך מדהימה להכיר את החומר ולחקור אותו."

"קצת נלחצתי בהתחלה, אך אני חושב שזו דרך לשבור שגרה וללמוד וחשוף לכלים חדשים. החוויה נשארתי וגם הידע נשאר. זו התעסקות בחומר בדרך חווייתית ומעניינת."

"חשוב שהאקדמיה משתחררת ומוכנה לקבל שזו עבודת גמר לכל דבר ועניין."

"האמת שממש חיכיתי לקורס הזה והמטלה לצלם פודקאסט קרצה לי. נהניתי מהחוויה ואני שמחה שבחרתי בקורס."

"בהתחלה חשבתי שלהכין פודקאסט כעבודת סיום קורס זה לא רעיון טוב, אבל במהלך הכתיבה של התסריט הרגשתי שהמחקר אינו שונה מכל עבודת כתובה ובנוסף ההקלטה עצמה הכינה אותי לנושא וחיברה אותי יותר."

תובנות לסיכום - יתרונות השימוש בפודקאסטים

עבור הסטודנטים:

- **זמינות** - חומרי הלימוד זמינים להורדה במכשירים הסלולאריים, וניתן להקשיב להם בכל זמן ובכל מקום (רכב, רכבת, בבית ועוד...).
- הפודקאסט הוא כלי מצוין לספר סיפור - אפשר לערוך ולמחוק קטעים לא מוצלחים, להוסיף

דנו בעיצובו. המציגים קיבלו רעיונות והצעות ממרצה הקורס ועמיתיהם הסטודנטים ובעקבות זאת שכללו את התכנים.

במקביל מנהל הרדיו, ד"ר רביב, העביר למשתתפי הקורס סדנת יסוד בכתיבת תסריטים לפודקאסטים ובעריכתם. לאחר מכן, ליוו פרופ' פרדו וד"ר רביב את הסטודנטים בכתיבת "תסריט" שלם לפודקאסט. אמנם, השימוש בפורמט של פודקאסט משנה את כללי ההגשה של התכנים, אבל בפועל הסטודנטים נדרשו לכתוב תסריט שמהווה תוצר של לימוד ומחקר של הנושא אותו בחרו בהתאם לדרישות אקדמיות סטנדרטיות. הסטודנטים סקרו את הספרות הרלוונטית ודנו בסוגיות מחקריות ומעשיות בתחום. אולם בהתאם לאפשרויות שפתח המדיום, הסטודנטים הוסיפו תכנים חדשים לעבודותיהם - דוגמת ראיונות עם גורמים רלוונטיים לתחום המחקר.

תהליך ההפקה של הפודקאסט כלל מספר אינטראקציות בין המרצה לסטודנטים עד לגיבוש התוכן המלא, עריכה לשונית (בעזרת סטודנטים במחלקה ללשון עברית שביצעו זאת כחלק מהפרקטיקום שלהם בתואר), ולאחר מכן התאמה למדיום בעזרתו של ד"ר רביב שעזר להפוך את המאמר לסיפור שיתאים לז'אנר (באמצעות הפיכת השפה האקדמית לשפת דיבור, שילוב של אפקטים ומוסיקה וכן הלאה) לאחר סבב הערות זה בתום התהליך, הקליטו צוותי הסטודנטים את הפודקאסטים באולפן Radio BGU, בליווי של ד"ר רביב וצוות הרדיו. הפודקאסטים ישודרו ברדיו אב"ג, בתחנות רדיו מקומיות ("רדיו דרום" ואחרות) ויועלו לאתר אינטרנט ייחודי ונגיש לציבור הרחב שייבנה לאחסון הפודקאסטים של הקורס ולשימוש אקדמי עתידי של סטודנטים וחוקרים בתחום.

התהליך אפשר לשנות את חווית הלימוד ולשלב משימה משמעותית של למידה פעילה: הסטודנטים והסטודנטיות חוקרות וחוקרים את הנושא מתחילת הסמסטר, מגלים עניין בעבודות חבריהם לכיתה ומסייעים להם מתוך תחושת אחריות משותפת, משתפים ברעיונות ויוזמות, לומדים מיומנויות

מוסיקה ואפקטים להדגשה.

- **גמישות** - הפודקאסטים עולים לאתר ייחודי וניתן לשלב אותם כמקור אקדמי עתידי בתכנית הלימודים בשנים הבאות. מעבר לכך שניתן יהיה לצטט אותם כמקור אקדמי ניתן יהיה לעדכן אותם ולחדש אותם מדי שנה.

- **התנסות בהפקת תוצרים אקדמיים ראויים לפרסום** - ולמעשה ניתן כך להגשים את הייעוד המחקרי של האוניברסיטה בייצור ידע חדש, בתוך תכנית הלימוד של הסטודנטים לתואר הראשון, תוך צבירת חוויה מהנה ועבודה שיכולה לשמש גם את הסטודנטים בעתיד כחלק מתיק עבודות איתו הם מסיימים את התואר.

- **נגישות** - הפודקאסט הוא כלי בלתי פורמלי, שעוזר לסטודנטים להתחבר לתוכן, ומקל עליהם את היכולת לעבד מידע חדש בדרך נוחה. הפודקאסט מאפשר לייצר דיון אותנטי בשפה ברורה ו"פשוטה".
- **פיתוח מיומנויות** - הפודקאסט מאפשר רכישת מיומנויות נוספות של כתיבה ועריכה של תסריט, ראינות והגשת טקסט במקביל לפיתוח הידע המושגי בתכנים שבהם הוא עוסק.

עבור מחלקות והאוניברסיטה בכלל:

- **הפצת הידע והגעה לקהלים רחבים** - הפודקאסטים מאפשרים לנו לחשוף לסטודנטים תחומים מרתקים באופן זמין וידידותי שהיצע הקורסים בו מוגבל כיום. אנו מאמינים שבעתיד יכולים הפודקאסטים ללוות **קורסי מבוא** ולהשלים עבור הסטודנטים ידע רקע בסיסי שנדרש לפני הלימוד של קורסים מתקדמים.

